Minister Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

BM-II.059.3.55.2026
Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

Pani
Małgorzata Kidawa-Błońska
Marszałek Senatu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowna Pani Marszałkini,

w odpowiedzi na oświadczenie senatorskie złożone przez Panią Senatorkę Annę Bogucką podczas 63 posiedzenia Senatu RP 22 lipca br., w sprawie środowiskowych domów samopomocy, proszę przyjąć poniższe wyjaśnienia.

Zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2026 poz. 639) prowadzenie ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi jest zadaniem zleconym jednostkom samorządu terytorialnego z zakresu administracji rządowej, w związku z czym koszty ich rozwoju i utrzymania pokrywane są z budżetu państwa.

Wojewodowie w swoich budżetach mają na gruncie ustawy budżetowej zaplanowane środki
na finansowanie działalności tych jednostek w danym roku. Co miesiąc przekazują oni jednostkom samorządu terytorialnego miesięczną dotację na bieżące funkcjonowanie ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym na realizację usług w placówkach, ich utrzymanie wraz z kosztami eksploatacyjnymi oraz zatrudnienie kadry.

Zgodnie z art. 51c ust 2 ustawy o pomocy społecznej miesięczna kwota dotacji przeznaczona na pokrycie wymienionych kosztów prowadzenia środowiskowych domów samopomocy (ŚDS) ustalana jest jako iloczyn aktualnej liczby osób korzystających ze świadczonych w nich usług oraz średniej miesięcznej wojewódzkiej kwoty dotacji na jednego uczestnika, nie wyższej jednak niż średnia miesięczna kwota dotacji wyliczona dla województwa. Wojewoda corocznie ustala średnią miesięczną wojewódzką kwotę dotacji na jednego uczestnika ośrodka wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi dla ŚDS w wysokości nie niższej niż 250% kryterium dochodowego, o którym mowa w art. 8 ust. 1 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej.

Zgodnie z art. 51 c ww. aktu kwota dotacji na 1 uczestnika środowiskowego domu samopomocy może być zwiększona o nie więcej niż 30% na uczestników z niepełnosprawnościami sprzężonymi lub w spektrum autyzmu, którzy posiadają orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności wraz ze wskazaniem konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji.

Jednocześnie, zgodnie z art. 51c ust. 4 ustawy o pomocy społecznej, miesięczna kwota dotacji z budżetu państwa może zostać zwiększona o nie więcej niż 20% w zależności od liczby uczestników oraz zakresu, jakości i rodzaju świadczonych usług. Zwiększenie dotacji dla poszczególnych ŚDS do 20% może nastąpić jedynie w ramach limitu uwzględnionego w budżecie wojewody na dany rok w dziale 852 – pomoc społeczna, rozdziale 85203 – ośrodki wsparcia.

Decyzja o zwiększeniu miesięcznej kwoty dotacji należy do właściwego wojewody będącego dysponentem środków, który w ramach obowiązków ustala sposób wykonywania zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez jednostki samorządu

tel. 222-500-108
info@mrpips.gov.pl
https://www.gov.pl/web/rodzina
ul. Nowogrodzka 1/3/5
00-513 Warszawa

terytorialnego oraz sprawuje nadzór nad wykonaniem zadań samorządu gminnego, powiatowego i województwa, w tym nad jakością działalności jednostek organizacyjnych pomocy społecznej oraz nad jakością usług, dla których minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określił standardy (art. 22 pkt 1 i 8 ustawy o pomocy społecznej).

W tegorocznej ustawie budżetowej, w rozdziale 85203 – ośrodki wsparcia, w budżetach wojewodów zabezpieczono środki na pokrycie bieżącej działalności ŚDS w wysokości ustalonej w oparciu o 290% kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej, czyli w kwocie 2 929 zł na jednego uczestnika. Miesięczną kwotę dotacji na pensjonariusza ŚDS, będącego osobą ze spektrum autyzmu lub niepełnosprawnościami sprzężonymi, ustalono w br. na 3 807, 70 zł.

Ze względu na powyższe oraz fakt, że zgodnie z art. 22 ust 1 i 8 ustawy o pomocy społecznej ustalanie sposobu wykonywania zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego oraz nadzór nad realizacją zadań samorządu gminnego, powiatowego i województwa - w tym nad jakością działalności jednostek organizacyjnych pomocy społecznej oraz nad jakością usług, dla których minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określił standardy, a także nad zgodnością zatrudnienia pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z wymaganymi kwalifikacjami - należy do zadań wojewody, Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zwrócił się do Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku z prośbą o odniesienie się do wskazanej w niniejszym oświadczeniu kwestii, dotyczącej pogarszających się warunków funkcjonowania środowiskowych domów samopomocy na terenie województwa podlaskiego.

Z przekazanych informacji wynika, że w województwie podlaskim funkcjonuje 26 środowiskowych domów samopomocy, z tego 19 ośrodków o zasięgu gminnym i 7 o zasięgu powiatowym. Łącznie w tych placówkach jest 987 miejsc, z czego 661 w ośrodkach gminnych, a 326 w powiatowych.

W ustawie budżetowej na 2026 r. na finansowanie ŚDS zaplanowano środki na 12 miesięcy. Rokrocznie, w II połowie roku, analizowana jest możliwość zwiększenia przyznanej dotacji środkami pochodzącymi z ewentualnych oszczędności powstałych z tytułu niewykorzystanych miejsc w ŚDS do 20% jej kwoty, w trybie art. 51c ust. 4 ustawy o pomocy społecznej, z przeznaczeniem na dowóz uczestników na zajęcia w powiatowych ŚDS. W 2025 r. w okresie od 1 października do 31 grudnia średnia miesięczna kwota dotacji na jednego uczestnika ŚDS (ustalona w wysokości 2 929 zł) została zwiększona w przypadku dowozu na zajęcia do ŚDS o zasięgu powiatowym o 380 zł.

Zgodnie z ustaleniami dokonanymi w Podlaskim Urzędzie Wojewódzkim w ramach działalności kontrolnej oraz nadzoru nad ww. jednostkami wszystkie środowiskowe domy samopomocy województwa spełniają standardy określone w § 18 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2010 r. w sprawie środowiskowych domów samopomocy (Dz.U. z 2020 r. poz. 249), świadczą usługi określone w § 14 ww. rozporządzenia i spełniają określony w § 12 tego aktu wskaźnik zatrudnienia pracowników zespołu wspierająco-aktywizującego, określony dla każdego typu placówki. Pracownicy ŚDS, w tym członkowie zespołów wspierająco – aktywizujących posiadają wymagane kwalifikacje na zajmowanych stanowiskach, określone w Rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie wynagradzania pracowników samorządowych z dnia 25 października 2021 r. (Dz. U. z 2024 r., poz. 1638 ze zm.).

Otrzymywana przez jednostki podwyższona dotacja na uczestnika środowiskowego domu samopomocy ze spektrum autyzmu lub z niepełnosprawnością sprzężoną wykorzystywana jest m.in. na pokrycie wynagrodzeń dla pracowników i wypłatę dodatków do wynagrodzeń dla tych z nich, którzy i które pracują z ww. osobami, opłacenie specjalistycznych szkoleń dla członków zespołu, zatrudnienie nowych specjalistów, umowy cywilno-prawne (prowadzenie zajęć terapeutycznych), a także opłacenie warsztatów i usług logopedycznych dla uczestników oraz zakup materiałów i wyposażenia pracowni.

Pracownicy ŚDS otrzymują, w związku z uchwałą nr 62 Rady Ministrów z dnia 19 kwietnia 2024 r. w sprawie ustanowienia rządowego programu „Dofinansowanie wynagrodzeń pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w postaci dodatku motywacyjnego na lata 2024–2027" dodatek motywacyjny na podstawie umów w sprawie udzielenia dotacji celowej na dofinansowanie wynagrodzeń oraz kosztów składek od tych wynagrodzeń pracowników zatrudnionych w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego lub na ich zlecenie, zawartych pomiędzy Wojewodą Podlaskim a organem prowadzącym lub zlecającym prowadzenie ŚDS.

Zgodnie z informacją przekazaną z Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku jednym z najczęściej zgłaszanych przez ŚDS z terenu województwa podlaskiego problemów jest finansowanie dowozu beneficjentów świadczonych w tych placówkach usług. Dotyczy to zwłaszcza ośrodków położonych na terenach wiejskich i działających w małych gminach.

W tym kontekście należy zaznaczyć, że ŚDS jest ośrodkiem wsparcia zapewniającym świadczenie usług osobom z zaburzeniami psychicznymi, których celem jest zwiększanie zaradności, samodzielności życiowej, a także integracji społecznej ich beneficjentów. Standard ww. usług został określono w § 14 rozporządzenia w sprawie środowiskowych domów samopomocy. Zgodnie z §20 tego aktu ŚDS może dodatkowo zapewniać, zwłaszcza uczestnikom z zaburzeniami zachowań lub niepełnosprawnością fizyczną, usługi transportowe polegające na dowożeniu ich na zajęcia z miejsca zamieszkania lub z innego miejsca uzgodnionego z kierownikiem ośrodka i odwożeniu tych osób po zakończeniu zajęć. Zapewnienie usługi transportowej nie jest zatem wymaganym standardem w ośrodkach wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, a jedynie fakultatywną formą wsparcia uczestników zajęć.

Miesięczna kwota dotacji dla ŚDS, ustalana na podstawie art. 51c ustawy o pomocy społecznej, przeznaczana jest na pokrycie bieżących kosztów prowadzenia tych ośrodków, w związku z czym należy pamiętać, że ich kwoty powinny być ustalane w sposób racjonalny i zgodnie z zasadami gospodarności. Przyznane środki powinny służyć przede wszystkim do finansowania realizacji usług wskazanych w §14 rozporządzenia w sprawie środowiskowych domów samopomocy.

W opinii kierownictwa resortu zabezpieczenia społecznego niebudzącą wątpliwości formą organizowania transportu dla uczestników ŚDS jest zakup usługi transportowej.

Informuję, że opracowanie projektu ustawy o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami było jednym z kluczowych rezultatów projektu realizowanego w MRPiPS pn. „Opracowanie projektu ustawy wdrażającej Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych o proponowanej nazwie: Ustawa o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami wraz z Oceną Skutków Regulacji i uzasadnieniem, jak też propozycji zmian legislacyjnych podążających za nową ustawą" (dalej jako: „Opracowanie projektu").

Projekt realizowano do grudnia 2023 r. w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014–2020, Osi Priorytetowej II „Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji", Działania 2.6 „Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób z niepełnosprawnościami", współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Liderem partnerstwa realizującego projekt był Pełnomocnik Rządu do spraw Osób Niepełnosprawnych. Z uwagi na horyzontalny charakter problematyki dotyczącej osób z niepełnosprawnościami, w pracach uczestniczyło szerokie grono ekspertów. Sporządzone opracowania stanowiły kompleksowy materiał merytoryczny dotyczący wdrażania postanowień Konwencji [ONZ] o prawach osób niepełnosprawnych.

Należy podkreślić, że projekt ustawy o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami nie stanowi pod względem formalnym projektu aktu ustawowego w rozumieniu rządowego procesu legislacyjnego, w związku z czym nie został skierowany na ścieżkę legislacyjną i nie podlegał uzgodnieniom międzyresortowym, konsultacjom publicznym ani opiniowaniu przewidzianym dla projektów aktów normatywnych.

Decyzją kierownictwa MRPiPS, z uwagi na bardzo szeroki zakres merytoryczny projektu, po zakończeniu prac dokument nie został skierowany do procesu legislacyjnego. Przyjęto, że będzie on stanowił materiał analityczny do wykorzystania przy opracowywaniu poszczególnych rozwiązań legislacyjnych, które mogą być wdrażane sukcesywnie, w ramach odrębnych inicjatyw ustawodawczych. Rozwiązania te wykorzystano m.in. w projekcie ustawy o instrumentach wspieranego podejmowania decyzji (UD 80), procedowanym obecnie w Ministerstwie Sprawiedliwości.

Jeden z elementów projektu ustawy o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami stanowiła hipotetyczna propozycja przekształcenia Środowiskowych Domów Samopomocy w Centra Niezależnego Życia. Była to teoretyczna koncepcja wypracowana przez ekspertów w ramach projektu, należy jednak podkreślić, że nie stanowiła ona obowiązującego wówczas kierunku reform ani rozstrzygnięcia przyjętego przez ówczesne kierownictwo resortu zabezpieczenia społecznego.

Odnoszenie materiału będącego produktem projektowym opracowanym w grudniu 2023 r. do obecnie obowiązujących przepisów i aktualnych uwarunkowań społeczno-ekonomicznych jest niezasadne.

Uprzejmie informuję, że w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej trwają prace nad nowelizacją rozporządzenia w sprawie środowiskowych domów samopomocy. W tworzenie jego ostatecznego kształtu – podobnie jak przy poprzedniej nowelizacji – zostaną zaangażowani również przedstawiciele środowiska związanego z tymi ośrodkami.

Z wyrazami szacunku

z up. Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
Katarzyna Nowakowska
Podsekretarz Stanu
/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/

tel.222-500-108
info@mrpips.gov.pl
https://www.gov.pl/web/rodzina

ul. Nowogrodzka 1/3/5
00-513 Warszawa